

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

tisková zpráva

Od samizdatu k digitálnímu zpřístupnění: Microsoft a Národní knihovna zajistí dostupnost dědictví Charty 77 i budoucím generacím

Praha, 20. května 2026 – Texty, které byly pro komunistický režim nepřijatelné a které se v 70. a 80. letech šířily tajně prostřednictvím samizdatu, budou digitálně dostupné veřejnosti. Národní knihovna České republiky a společnost Microsoft zahájily společný projekt digitalizace děl signatářů Charty 77 a samizdatové literatury. Projekt osobně odstartovala Lisa Monaco, prezidentka Microsoft Global Affairs, na své první návštěvě České republiky.

Spolupráce obou institucí zároveň symbolicky prohlubuje jejich dlouhodobé partnerství zaměřené na ochranu a zpřístupnění kulturního dědictví a podporu demokratických hodnot. Přestože jde o zcela jinak zaměřené organizace, mající odlišné role i poslání, sledují cíl, který je jim společný a tím je pomáhat společnosti se rozvíjet a přinášet nové podněty. Národní knihovnu ČR i Microsoft tak spojuje snaha propojovat minulost s budoucností, využívat moderní technologie a zároveň chránit klíčové hodnoty společnosti, jako jsou svoboda slova, otevřený přístup k informacím a kulturní paměť. Právě z těchto důvodů se rozhodli prohloubit svou spolupráci v oblasti ochrany a zpřístupnění sbírek Národní knihovny relevantních pro rozvoj demokratických myšlenek v regionu střední Evropy.

Digitalizace jako most mezi minulostí a budoucností

Projekt probíhá ve dvou fázích. Do června 2026 bude dokončena vstupní fáze digitalizace vydaných děl autorů a editorů spojených s Chartou 77. Druhá fáze, plánovaná od července 2026 do června 2027, se zaměří nejen na samizdatovou literaturu samotnou, ale též i na digitalizaci děl autorů spojených s Chartou 77, a to nejen v českých vydáních, ale postupně i v dostupných překladech či zahraničních edicích. Data budou dostupná v souladu s autorským zákonem prostřednictvím České digitální knihovny. Financování první fáze zajišťuje Microsoft Open Innovation Center, jenž podpoří i jeho propagaci.

Iniciativa přichází v mimořádně symbolickém čase. V roce 2027 si Česká republika připomene 50 let od vzniku Charty 77 a zároveň 250 let od chvíle, kdy se Národní knihovna otevřela veřejnosti. K připomínce prvního z výročí vznikne v Klementinu unikátní výstava, která propojí originální samizdatové dokumenty s jejich digitálními verzemi. Návštěvníci si budou moci na velkoplošných obrazovkách volně prohlédnout texty, které před půlstoletím kolovaly jen v opisech dostupných pro úzkou skupinu obyvatel pronásledovaných tehdejší režimem.

Dědictví Charty 77 v digitální podobě

Ve sbírkách Národní knihovny se nachází jak stovky dokladů samizdatové literatury psané strojopisem na nekvalitním papíře, před rokem 1989 uložených v tzv. zvláštních fondech, tak různá vydání děl autorů spojených s tzv. bytovou kulturou či signatářů Charty 77, unikátní iniciativy kritizující politické a společenské poměry v tehdejší Československu. Charta 77 vznikla v lednu 1977 jako reakce na porušování lidských práv v tehdejší Československu. Mezi její první signatáře patřili Václav Havel, Jan Patočka nebo Pavel Kohout. Protože režim šíření dokumentů zakazoval, fungovaly texty především v podobě samizdatu – opisů vytvářených a šířených mimo oficiální státní struktury. Řada těchto dokumentů dosud nebyla systematicky digitálně zpřístupněna.

Součástí projektu bude také digitalizace titulů vydaných v samizdatových edicích, které vznikaly v prostředí československého disentu. Patřily mezi ně například Edice Expedice Václava Havla a Olgy Havlové nebo Edice Petlice Ludvíka Vaculíka. Vycházely v nich zakázané romány, eseje i politické texty, které nebylo možné v tehdejší Československu oficiálně vydávat.

Národní knihovna ČR se již od raných devadesátých let minulého století snažila zajistit otevřený přístup ke svým fondům. Od implementace prvního elektronického katalogu, přes počátky digitalizace a vytváření prvních digitálních knihoven je v dnešní době Národní knihovna ČR jedním z největších informačních center v zemi, jež poskytuje cenné zdroje informací pro všechny oblasti vzdělávání, vědy a výzkumu,“ zmiňuje Tomáš Foltýn, generální ředitel Národní knihovny České republiky.

„Václav Havel a signatáři Charty 77 ukázali světu, že odvaha mluvit pravdu může změnit dějiny. V Microsoftu věříme, že technologie mají sloužit demokratickým hodnotám, svobodě slova a uchování kulturní paměti a jsem hluboce poctěna, že jsme se mohli zapojit do projektu, který tyto hodnoty naplňuje doslova v každém řádku,“ uvedla Lisa Monaco, prezidentka Microsoft Global Affairs.

Michal Stachnik, generální ředitel Microsoft pro ČR a Slovensko, doplňuje: *„Jsem hrdý, že tento projekt je další kapitolou spolupráce, která začala loni v Zrcadlové kapli Klementina – a pokračuje v tom nejlepším českém duchu: spojováním tradice s inovací. Microsoft v Česku investuje do toho, co považujeme za nejcennější – do lidí, do vzdělání a do paměti. Digitalizace kulturního dědictví je jedním z příkladů, jak mohou technologie pomáhat zpřístupňovat vzdělání a historickou paměť širší veřejnosti.“*

Spolupráce přesahující projekt digitalizace

Spolupráce Národní knihovny ČR a Microsoftu navazuje na memorandum podepsané v říjnu 2025 a zahrnuje širší spektrum aktivit. Vedle digitalizace knihovních dokumentů se zaměřuje také na vzdělávání a rozvoj digitálních dovedností, včetně oblasti umělé inteligence v knihovnách.

Obě organizace zároveň diskutují o vzniku otevřeného informačního hubu v prostorách Klementina, který by umožnil přístup k digitálním zdrojům i uživatelům se zdravotním či sociálním znevýhodněním. Koncept by kombinoval technologické vybavení, asistivní nástroje, využití umělé inteligence a edukativní programy s cílem posílit inkluzivní přístup ke kulturnímu dědictví.

Inspirací jsou mimo jiné zahraniční projekty, například Inclusive Tech Lab společnosti Microsoft nebo spolupráce s Rijksmuseum v Amsterdamu, kde podobné modely již fungují. Ambicí společného partnerství

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

tisková zpráva

je dlouhodobě rozvíjet princip, že přístup ke kultuře a informacím je základním právem každého jednotlivce, což dokládá i motto Rijksmuseum Amsterdam „*Access to art is a human right*“. Národní knihovna ČR i společnost Microsoft se budou tuto nosnou vizi snažit dále rozvíjet, aby i v České republice plně rezonovalo rozšíření tohoto hesla: „***Inclusive Access to Culture and Information is a human right***“. K naplnění této směle a jedinečné vize směřují všechny dosavadní společné projekty.

Kontakt pro média:

Martina Košanová

tisková mluvčí Národní knihovny ČR

ředitelka Odboru komunikace

martina.kosanova@nkp.cz

+420 602 811 320

Karolína Kříženecká

Communications Lead

Microsoft Czech Republic & Slovakia, Hungary

kkrizenecka@microsoft.com

+420 603 459 489

Dominika Konířová

PR Executive, Ogilvy

dominika.konirova@ogilvy.com

+420 739 103 812